ENSAIO COMUNICACIÓN

XORNALISTAS CON OPINIÓN 2

VINTE BIOGRAFÍAS

Vinte biografías de escritores e escritoras que chegaron ao xornalismo a través da creación literaria e configuran a crónica apaixonada e lúcida do que arestora somos. Dende o primeiro deles, o cura de Fruíme (1702-1777), a Domingo Quiroga (1900-1992).

EDITORIAL GALAXIA
60 aniversario 1950-2010

E n s a i o - C o m u n i c a c i ó n

© CONSELLO DA CULTURA GALEGA, 2010
Pazo de Raxoi, 2º andar
Praza do Obradoiro
15705 Santiago de Compostela
www.consellodacultura.org

© EDITORIAL GALAXIA, S. A., 2010
Avenida de Madrid, 44 baixo - 36204 Vigo
www.editorialgalaxia.com

ISBN: 978-84-9865-338-0
Depósito legal: VG 1058-2010

Maqueta de colección,
deseño da cuberta e ilustración:
MANUEL JANEIRO

XORNALISTAS CON OPINIÓN II

20 biografías

EDICIÓN
Rosa Aneiros Díaz
Xosé López García
Víctor F. Freixanes

CONSELLO DA CULTURA GALEGA

EDITORIAL GALAXIA
60 aniversario 1950-2010

ÍNDICE

Limiar 7

Diego Antonio Cernadas, o cura de Fruíme. Primeiro xornalista galego
Xosé Manuel Rivas Troitiño 13

Antonio Neira de Mosquera, xornalista
Xosé Ramón Fandiño Veiga 37

Manuel Murguía, xornalista da galeguidade
Xosé R. Barreiro Fernández 51

O labor xornalístico de Rosalía de Castro: a elaboración dunha nova imaxe de Galicia
Victoria Álvarez Ruiz de Ojeda 67

Os parrafeos de Valentín Lamas Carvajal co pobo galego
Carme Hermida Gulías 83

Lois Peña Novo. Un exercicio de compromiso político a través da análise da actualidade
Ana Cabana Iglesia 101

Castelao humorista gráfico: o risco dos riscos
Miguel Anxo Seixas Seoane 119

Mercedes Vieito Bouza: ¿Cubana ou galega?
María Sonia Enjamio Expósito 143

Ramón Otero Pedrayo. A construción nacional desde o xornalismo
Carme Fernández Pérez-Sanjulián 159

Eduardo Blanco Amor. Xornalista por libre
Marta Pérez Pereiro 177
Valentín Paz-Andrade, un corazón de xornalista
Xan Carballa 195
Sobre as colaboracións de Rafael Dieste na prensa:
a poética da dignidade
Xesús Alonso Montero 209
Domingo Quiroga: a pesca artesanal fronte ao industrialismo
Uxío Labarta 223
Plácido R. Castro del Río e o xornalismo galego: tradución
e apropiación literaria na prensa galega do século xx
Rubén Jarazo Álvarez 233
Augusto Assía: un liberal polo mundo
Xosé Ramón Pousa 251
Manuel Meilán. De comercial a precursor da radio galega
Mónica Rebolo 275
Faceta xornalística de Lois Tobío
Carlos Nuevo Cal 289
Xosé María Castroviejo, precursor do xornalismo ambiental
en España
Francisco Díaz-Fierros Viqueira 309
Lorenzo Varela. 44 anos de xornalismo cultural
Fernando Salgado 321
Victoria Armesto
José Luis Gómez 361

Este libro,
XORNALISTAS CON OPINIÓN II, 20 BIOGRAFIAS,
rematouse de imprentar
nos talleres de
Obradoiro Gráfico, S. L.,
no Polígono Industrial do Rebullón, 52-D de Mos,
o día 13 de decembro de 2010

RAMÓN OTERO PEDRAYO. A CONSTRUCIÓN NACIONAL DESDE O XORNALISMO

Carme Fernández Pérez-Sanjulián

Para Marcos Valcárcel, coa maior das admiracións

Ramón Otero Pedrayo, prolífico autor (narrador, ensaísta, dramaturgo...), orador e político de prestixio, pode ser considerado, con toda a xustiza, como o creador da novela galega tanto pola cantidade[1], como pola relevancia da súa produción no contexto da nosa literatura. Esta circunstancia, unida á súa inxente produción literaria en case todos os xéneros, sen esquecer a centralidade do seu papel no universo cultural galego de antes e despois da Guerra, contribuíu a consolidar a idea de ser a obra xornalística do autor de Trasalba un apartado secundario, mesmo marxinal, no conxunto da súa obra.

Esta percepción errada é un bo exemplo dos moitos tópicos sen fundamento que se teñen asentado sobre a obra oteriana, pois o certo é que, ao longo da súa vida, Pedrayo desenvolveu unha asombrosa produción xornalística que, iniciada cos seus esporádicos artigos en *La Centuria. Revista Neosófica* (1917-1918), se vai manter até os seus derradeiros días. Non só é o xénero que marca o inicio do seu labor como escritor senón que o xornalismo vai representar a súa apertura ao mundo da actividade pública, pois o labor

1. *Os camiños da vida* (1928), *Arredor de si* (1930), *A Romeiría de Xelmírez e Fra Vernero* (1934), *Devalar* (1935), *O mesón dos ermos* (1936) e *O señorito da Reboraina* (1960).

cial motivación didáctica que subxace baixo toda a súa produción, sexa xornalística, narrativa, ensaística ou directamente doutrinal.

Na nosa opinión, Otero é un exemplo perfecto de intelectual "engagé" sartriano que entrega toda a súa forza de pensador e todo o seu talento creativo ao servizo, non só dunha estética de gran valor artístico, senón da emerxencia simbólica e identitaria da súa propia nación. El mesmo, na entrevista con Freixanes, autodefínese como un servidor das necesidades colectivas, ao servizo dunha idea, e nada mellor para rematarmos este artigo que a lembranza daquela declaración:

> No meio de todo eso que vostede di eu debín ser narrador, nada máis que narrador, un bo narrador..., pero naquel intre, cando tan poucas cousas tiñamos, había que facelo todo: viaxar, botar discursos, escribir nos xornáis, estudar xeografía, etnoloxía, historia da nosa terra, que estaba sen escribir. O que de ningunha maneira se podía era estar calados e quedos porque o tempo, xa daquela, loitaba contra nós (Freixanes 1973: 25).

BIBLIOGRAFÍA

Carracedo, X. A. "Otero Pedrayo, xornalista", en VV.AA. *A sombra imensa de Otero Pedrayo*. Vigo: A Nosa Terra, 1987, pp. 16-19.

Carvalho Calero, R. "Otero Pedrayo: unha visión de Galicia" en *Libros e autores galegos, séc. XX*. Tomo II. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1982, pp. 153-163.

Fernández Pérez-Sanjulián, C. *A construción nacional no discurso literario de Ramón Otero Pedrayo*. Vigo: A Nosa Terra, 2003.

Freixanes, V. F. "Ramón Otero Pedrayo, memoria de todas as cousas", *Unha ducia de galegos*. Vigo: Galaxia, 1982, pp. 15-38.

Luca de Tena, G. "A modernidade chegou ao xornalismo da man da *xeración Nós*", en VV. AA. *A Nosa Terra 90: 1907-1997,* Vigo: A Nosa Terra, 2-I-1997, pp. 6-7.

Marco, A. "Prólogo", en Otero Pedrayo, R.: *Prosa miúda*. Sada: Ediciós do Castro, 1988, pp. 9-17.

Otero Pedrayo, R. *Obras selectas I. Parladoiro. Artigos* (ed. de C. Baliñas). Vigo: Galaxia, 1973.

Otero Pedrayo, R. *Prosa miúda. Artigos non coleccionados (1927-1934)* (ed. de A. Marco). Sada: Ediciós do Castro, 1988.

Otero Pedrayo, R. *Artigos de posguerra. Finisterre. Sonata Gallega* (ed. de X. M. Salgado). Vigo: Galaxia, 2002.

Otero Pedrayo, R. *Teoría de Galicia. Obra xornalística en* Vida Gallega, *1926-1963* (ed. de H. Alvarellos). Lugo: Alvarellos, 2007.

Outeiriño, M. "Conversaciós con un fantasma do século dazanove", *La Región*, 13-XII-1975, reproducido en VV. AA. *Ramón*

Otero Pedrayo (1888-1988). Cen anos da cultura galega. La Región, Ourense: 5-III-1988, pp. 33-35.

Quintana, X. R. e Valcárcel, M. *Ramón Otero Pedrayo. Vida, obra e pensamento*. Vigo: Ir Indo, 1988.

Salgado, X. M. "Introducción" en Otero Pedrayo, R.: *Artigos de posguerra*. Vigo: Galaxia, 2002, pp. 7-28.

Salinas Portugal, F. "A literatura galega e os contornos da identidade", en Salinas Portugal, F. / Tavares Maleval, M.ª A. (eds.): *Estudos Galego-Brasileiros 2*. A Coruña: Universidade da Coruña, 2006, pp. 349-364.

Valcárcel, M. "A prensa cultural e literaria no período 1916-1936", en A. Tarrío (coord.): *Galicia. Literatura. O século XX. A literatura anterior a Guerra Civil*. A Coruña: Hércules, 2000, pp. 382-447.

Valcárcel, M. "Otero Pedrayo no xornalismo galego", en Otero Pedrayo, R.: *Teoría de Galicia*. Lugo: Alvarellos, 2007, pp. 13-28.